

**CURSUS
AANBOD
VOORJAAR
2012**

BERICHTEN

Stichting
Lodewijk de Raet

... een referentie voor
sociale competentie ...

*“Door samen te componeren kunnen we
in een wereld terecht komen die niemand
afzonderlijk had kunnen bedenken.”*

Tom Barman, zanger van DEUS

AANDACHT VOOR DE PUBLIEKE DIMENSIE

De focus van de activiteiten van Stichting Lodewijk de Raet is de voorbije decennia bijna volledig op individuele competentieontwikkeling komen te liggen. Met als uiteindelijk doel: de versterking van het vermogen tot het opnemen van engagementen in de samenleving en de sociale contexten die er deel van uitmaken. Wat het individu overstijgt – de maatschappelijke of publieke dimensie van ons bestaan – komt vandaag dus enkel nog impliciet via de omweg van de ontwikkeling van vaardigheden en attitudes aan bod in ons werk. Andere vormingsinstellingen, die wel nog thematische vormingen inrichten rond maatschappelijke thema's, beperken zich grotendeels tot voordrachten met gelegenheid tot vraagstelling. Heuse dialoogprocessen over actuele maatschappelijke uitdagingen zijn nagenoeg volledig uit het vormingswerk verdwenen. In 2012, het jaar waarin Stichting Lodewijk de Raet zestig jaar bestaat, dagen we onszelf uit om daar opnieuw in te investeren.

Een kleinschalig actieonderzoek naar hedendaagse vormen van gemeenschapsbetrokkenheid moet ons daarbij helpen. In een tiental contexten willen we telkens een achttal mensen uitnodigen om in gesprek te gaan over hun (bereidheid tot het opnemen van) engagementen buiten de privésfeer. Voor welke soorten engagement komen de deelnemers aan de gesprekken hun huis nog uit? Leuk aan het opzet is dat we creatief willen zijn in de vorming van de gespreksgroepen. We mikken er bijvoorbeeld op om een groepje supporters van een nationale voetbalploeg samen te krijgen, en ook een niet-georganiseerd groepje pendelaars op het treintraject Oostende-Brussel willen we verleiden tot een groepsgesprek. In de gespreken zullen we ook focussen op enkele thema's die op 11 november 2011 aan de orde waren tijdens de G1000 (zie www.g1000.org). In het najaar van 2012 informeren we je via deze weg over onze bevindingen.

Verder blijven we in 2012 de cocreative benadering promoten én aanwenden in vormingen en procesbegeleidingen. Want cocreatie blijft, volgens ons, de meest aangewezen manier om om te gaan met de complexe thema's van vandaag. Het maakt daarbij zelfs niet uit op welk niveau uitdagingen zich voordoen. We stellen immers vast dat de complexiteit vandaag zowel toeneemt in relatieve kleine systemen zoals teams of diensten in een werkcontext, als in de werking van grote en kleine verenigingen, als in de brede samenleving. Steeds geldt dat een gedragen aanpak van de uitdagingen samenvalt met betrokkenen die samen de uitdaging scherp krijgen en van daaruit op zoek gaan naar gepaste acties. Op www.cocreatie.net vind je hier tal van illustraties van. Als je zelf graag een illustratie van de kracht van cocreatie aan de website toevoegt, nodigen we je van harte uit om dat te doen.

Yves Larock
directeur

INHOUDSTAFEL

Pagina

3 Woord vooraf: Aandacht voor de publieke dimensie
15 Visie: De cocreatieve school

11 ONZE PROGRAMMA'S OP MAAT 19 ZELFZEKER OMGAAN MET ANDEREN

20 Ontdek je kernkwaliteiten
21 De kunst van het luisteren
22 Spreken voor een groep, iedereen kan het!
23 Overtuigen met stijl
24 Vrolijke vriendschap
24 Vrolijke vriendschap

25 Vooraankondiging Spreken voor een groep, effectieve presentatie

27 JE LEVENSLLOOP(BAAN) IN HANDEN NEMEN

28 Pensioen in zicht...inzicht in pensioen

29 De kunst van het kiezen
30 Sanseveria of orchidee: vrijwilligers van alle generaties laten openbloeien
31 Aan de slag gaan met talenten

Plaats

Heverlee
Kortrijk
Brussel
Gent
Mechelen
Kortrijk

Gent

Spa
Oostduinkerke
Oostduinkerke
Merksem

Gent
Gent

Datum

12, 26 februari 2012
25, 26 februari 2012
23 maart 2012
23, 30 april; 7 mei 2012
27 april, 4 mei, 22 juni 2012
9 juni 2012

16, 21, 27 augustus 2012

16 - 20 januari 2012
2 - 6 april 2012
4 - 8 juni 2012
29 februari, 7, 14 maart 2012

8, 15 maart 2012
22, 29 maart 2012

INHOUDSTAFEL

Inschrijven liefst online: www.de-raet.be

Pagina

33 OMGAAN MET VERSCHIL
34 Socratisch gesprek
35 Opvolgdag 'omgaan met moeilijke mensen'
36 De kracht van het vragen stellen
38 Enthousiast omgaan met weerstand
39 Omgaan met moeilijke mensen
40 Dialogeren
41 Communiceren kun je leren
37 De kracht van het vragen stellen

43 WERKEN MET VRIJWILLIGERS

44 Omgaan met moeilijke mensen
45 Begeleiden van vrijwilligers

47 WERKEN IN EN MET GROEPEN

48 Energizers
49 Organisatie-opstellingen als instrument bij verandering
50 Communicatiestrategie - basistraining
51 Vorming opzetten en begeleiden
52 Bouwen aan een cocreatieve school
53 Vergaderen in de lokale vereniging
54 De kracht van netwerken
55 Begeleiden van filosofische gesprekken

Plaats

Gent
Gent
Gent
Duffel
Gent
Gent
Kortrijk
Kortrijk

Gent
Gent

Gent
Gent
Gent
Gent
Antwerpen
Ninove
Kortrijk
Gent

Datum

17, 18 december 2011
19 januari 2012
3, 10, 17 februari 2012
28 februari, 6, 20 maart 2012
15, 19, 22 maart 2012
21 april 2012
28 april 2012
2 juni 2012

3,10 mei 2012
31 mei; 7, 21 juni 2012

12 december 2011
8, 15 februari 2012
27 februari 2012
5, 6, 12, 19, 26 maart 2012
5, 6 maart 2012
13, 27 maart 2012
21, 28 maart 2012
24, 25 maart 2012

Pagina

56 Werken met rollenspel
57 Cocreatief leiden van teams en taakgroepen

59 LANGERLOPENDE OPLEIDINGEN

60 Opleiding 'Participatief leidinggeven'

64 Programma Leef-tijd

66 Voorstelling medewerkers voorjaar 2012

68 PRAKTISCH

Plaats

Gent
Antwerpen

Gent

Datum

16 april 2012
18 april, 2, 16 mei 2012

5 oktober 2012

Ons aanbod op maat

Stichting Lodewijk de Raet is in Vlaanderen een gevestigde partner in het vormingslandschap. Met vragen naar interne vorming, training, opleiding of procesbegeleiding, kan je ons altijd contacteren. We benaderen leertrajecten en procesbegeleidingen op een cocreatieve manier. Dat houdt in dat we voortdurend bezig zijn met aanpassen en bijsturen van inhoud en aanpak in functie van de noden van de organisatie en van de noden van de deelnemersgroep. Zo waken we erover dat trajecten en begeleidingen effectief in partnerschap tot stand komen.

Hieronder vind je het overzicht van thema's waarrond we met veel enthousiasme en vanuit een rijke ervaring leertrajecten ontwikkelen en begeleiden, alsook organisatieontwikkeling faciliteren.

- communiceren
- spreken voor een publiek
- assertiviteit
- keuzes maken
- netwerken
- werkgoesting
- voorbereiding op pensioen
- dialogeren
- omgaan met diversiteit
- conflicthantering
- oplossingsgericht werken
- organisatieontwikkeling (incl. missie en visie-formulering)
- teamwerk en overleg
- leidinggeven
- coaching
- motiveren
- train de trainer
- participatieprocessen faciliteren
- werken met vrijwilligers
- cocreatief werken

Ontdek op www.de-raet.be/aanbodopmaat een **competentielijst** voor de meeste van de hierboven opgesomde thema's, de zeer diverse sectoren waarin we actief zijn, en de meer dan tweehonderd **organisaties** die de voorbije vijf jaar, vaak meermaals, beroep op ons deden.

Onze cocreatieve aanpak is te merken aan...

- het vooraf en tussentijds afstemmen met de opdrachtgever en de deelnemers;
- de hoge mate van openheid om tijdens begeleidingen ongepland relevante nieuwe paden te kunnen bewandelen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van wat zich toevallig als thema aandient in het 'hier en nu';
- het creatief gebruik van ervarings- en handelingsgerichte methoden;
- ons actief aan de slag gaan met de diversiteit die per definitie in groepen aanwezig is. Want om te leren heb je anderen nodig. Enkel het binnenbrengen en toelaten van alternatieve perspectieven leidt tot verbreding, verdieping en van daaruit ook tot vernieuwing van bestaande opvattingen, waarden, normen en gangbare handelingspatronen;

Vaststelbare effecten

Uitdagingen van individuele participanten of van entiteiten in organisaties, worden gedeelde uitdagingen. Oplossingen worden het resultaat van een gezamenlijk proces. De te zetten stappen in de eigen (werk-)context zijn helder. Groot is de goesting om met individuele en/of groepsacties verder aan de slag te gaan.

Ons contacteren met een vraag naar vorming of procesbegeleiding voor jouw organisatie kan via de website (www.de-raet.be) en ook rechtstreeks via mail (info@de-raet.be) of telefoon (09/382 75 70).

Zelden een begeleiding geweten die in korte tijd het doelpubliek zo weet in te schatten. Stichting Lodewijk de Raet werkt echt op maat van wat wij als organisatie verwachten. Geen onnodige theorie, maar meteen bruikbaar in de praktijk.

Griet Janssens, KAV

Wij ervaren de toegevoegde waarde van Stichting Lodewijk de Raet vooral door een professionele en theoretisch goed onderbouwde begeleiding en ondersteuning. Er wordt steeds in nauw overleg gewerkt en verder bouwend op de behoeften en aandachtspunten van de klant.

Martien Vanderhoydonc, NIKE

Visie

Zoals in elke editie van onze 'Berichten' vind je hierna een kort artikel dat we als betekenisvol ervaren voor de opdracht of de werking van Stichting Lodewijk de Raet. De tekst is van de hand van een deelnemer, van een opdrachtgever, van een medewerker of van een sympathisant van onze organisatie.

Wil ook jij een idee of een praktijk delen met meer dan 4000 lezers? Kruij dan gerust in je pen en bezorg ons jouw bijdrage.

DE COCREATIEVE SCHOOL – EEN TOEKOMSTBEELD

23 maart 2015, middagpauze in een secundaire school in Aalst

Soraia, leerkracht wiskunde, klopt aan bij de directeur. Ze vraagt feedback op de voorbereiding van de volgende teamcarroussel*. Soraia leidt een groep collega's die rond 'leerwinst' werken. Zij formuleren dit keer de carrousselvragen. Soraia wil van de directeur weten of ze op de goeie weg zijn. De werkgroep startte enkele maanden terug een traject met een uitdagende startvraag: hoe kunnen wij al onze leerlingen meer en beter laten leren? Enkele oudere collega's voelden aan dat hun lesaanpak die tien jaar terug werkte, het 'niet meer echt deed'. Iemand zei: "het is alsof ik mijn leerlingen steeds minder leer, in plaats van meer. En ik heb er zelf minder plezier in."

Er werd al een tijdje tussen de lessen door over gepalaverd. Sommigen wezen met de vinger naar de leerplannen, de inspectie, de jeugd (en de ouders) van tegenwoordig. Tot Soraia haar collega's uitnodigde om er echt werk van te maken. Ze vond medestanders 'op voorwaarde dat het snel concreet werd'. De directeur regelde ruimte voor een tweewekelijks lunchoverleg. Hij gaf mee een aanzet op de eerste bijeenkomst. Tussendoor polst hij naar de vorderingen.

De carroussel* als werkvorm bij overleg is niet nieuw op school. Paul en Renée, taalleerkrachten in de derde graad, boekten er al succes mee. Ze legden er de verbouwing van hun klaslokalen tot een open leercentrum voor.

Nu blikken de directeur en Soraia samen terug op de vorige carroussel. Het begin verliep stroef. Open met elkaar communiceren bleek niet evident. Gaandeweg steeg de betrokkenheid. Er kwam iets in beweging. Lastige vragen leverden pittige gesprekken op. Enkele collega's wilden meteen in actie schieten. Anderen probeerden eerst de voorwaarden scherp te krijgen.

Soraia concludeert: de kracht van de carroussel schuilt in positief geformuleerde vragen die voor iedereen relevant zijn. De directeur beklemtoont het delen van succeservaringen onder leerkrachten. Hij houdt eraan om de carroussel zelf in te leiden. Zo kan hij linken leggen met ontwikkelingen binnen en buiten de school. Daarna neemt Soraia over.

Soraia vertrekt terug. Met een portie werk naar haar collega's; en later met nieuwe zuurstof naar de carroussel.

Mogelijk komt dit verhaal wat verrassend over. Dat komt wellicht omdat het zich afspeelt in een 'cocreatieve school' in 2015. Wellicht is het verhaal van Soraia dan geen toekomstmuziek meer. In essentie gaat het erom dat in een cocreatieve school leerkrachten en directie 'school maken' door samen belangrijke uitdagingen aan te pakken.

Tekst: Bert Smits, Saskia Vandeputte, Yves Larock

* Een carroussel is een werkvorm waarbij de deelnemers in een binnenste en buitenste kring gericht met elkaar uitwisselen rond een vraag of stelling die de gespreksleider formuleert.

Zelfzeker omgaan met anderen

ONTDEK JE KERNKWALITEITEN

Kernkwaliteiten zijn kwaliteiten die tot je kern behoren, zoals de naam al aangeeft. Ze bepalen voor een groot stuk hoe je in het leven staat en hoe je met mensen in je omgeving omgaat. Inzicht in je eigen kernkwaliteiten en in de interactie met die van mensen rondom jou, werkt verhelderend naar terugkerende knelpunten in je leven en in je relaties met anderen.

Na deze cursus heb je inzicht in de diverse aspecten van je eigen kernkwaliteiten en in de invloed daarvan op je leven en op je relaties met anderen. Daarnaast krijg je ook zicht op mogelijkheden om eventuele latente kwaliteiten te gaan ontwikkelen en te gebruiken om efficiënter te functioneren in de diverse sociale groepen waartoe je behoort.

Deze cursus loopt in samenwerking met Vormingplus Oost-Brabant.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Marjolein Ools
2 zondagen: 12 en 24 februari 2012 van 10u tot 16u
Vormingplus Oost-Brabant, Paul van Ostaijenlaan 22-24, 3001 Heverlee

Inschrijven

Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Oost-Brabant, www.vormingplusoostbrabant.be
info@vormingplusoostbrabant.be of T 016 52 59 00

DE KUNST VAN HET LUISTEREN

Echt luisteren is een kunst. Hoe meer je oefent, hoe meer het een geschenk wordt voor anderen en jezelf. Luisteren kan op verschillende manieren. Je kan helpend, empathisch luisteren waarbij je vanuit het perspectief van de ander probeert te denken. Je kan ook 'generatief' luisteren, dan luister je naar de andere(n) en tegelijk ook naar je eigen innerlijke bron en kom je samen tot nieuwe gedachten.

Tijdens deze twee dagen sta je stil bij je eigen luisteren. Praktijk en theorie wisselen elkaar af. Door te doen verken je je valkuilen en versterk je je luistervaardigheid. Door te denken geef je dat luisteren een plek in jezelf en je leven.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Adinda Taelman
25 en 26 februari 2012 van 10u tot 16u
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen, Wandelweg 11, 8500 Kortrijk

Inschrijven

Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen Wandelweg 11, 8500 Kortrijk
T 056 260 600 - info@vormingplusmzw.be - www.vormingplusmzw.be

SPREKEN VOOR EEN GROEP, IEDEREEN KAN HET!

Bijna 95% van de mensen vindt het spannend om te spreken voor een groep. Veel kans dus dat jij dat ook zo ervaart. Maar geen nood, spreken voor een groep kan ook plezierig zijn. Tenminste als je de juiste tips op zak hebt.

Die handvaten krijg je in deze cursus, gecombineerd met veel oefeningen. Zo leer je je spreekangst overwinnen. En op een ontspannen manier je punt maken in discussies met collega's, bij vergaderingen op het werk, in gesprekken met vrienden en familie,...

Begeleiding
Wanneer
Waar

Marjolein Ools
Vrijdag 23 maart 2012 van 9u30 tot 16u30
Gemeenschapscentrum De Markten, Oude Graanmarkt 5, 1000 Brussel

Inschrijven

Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Citizenne - www.citizenne.be
info@citizenne.be of T 02 203 08 00

OVERTUIGEN MET STIJL

In deze training werk je aan je persoonlijke overtuigingskracht. Je oefent het formuleren, onderbouwen en het stileren van een eigen mening. Je leert je eigen stijl van debatteren kennen en verbetert ook je spreek- en presentatievaardigheid. Je krijgt feedback en begeleiding om je opgedane retorische kwaliteiten in je werk of je thuisomgeving te gebruiken. Bijzondere aandacht gaat naar humor als overtuigingskracht.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Kristof Van Rossem
3 maandagen : 23 en 30 april en 7 mei 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

235 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS029**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS029

VROLIJKE VRIENDSCHAP

Jevriendennetwerkuitbouwen en onderhouden

Je voelt je goed in je vel, maar toch mis je iets. Je zou graag wat meer vrienden hebben bij wie je je thuis voelt. Mensen die op dezelfde golflengte zitten. Of vrienden waarmee je leuke dingen doet. Maar waar vind je die? En hoe pak je dat dan aan? Wat maakt dat het klikt? Allemaal vragen die we actief onderzoeken. Vervolgens kijken we naar het onderhouden van vriendschappen. Wat is hiervoor nodig en wat is mijn aandeel daarin? Hoe vind ik verdieping in bestaande relaties? Welke elementen hebben we zelf in de hand? De laatste bijeenkomst kijken we welke stappen we inmiddels hebben gezet.

Begeleiding Wanneer	Marjolein Ools 2 vrijdagen: 27 april en 4 mei van 9u30 tot 16u30 en terugkomnamiddag op 22 juni 2012 van 13u30 tot 16u30
Waar Inschrijven	Garage+, Onder den Toren 12, Mechelen Meer info bij onze partner voor dit project: Vormingplus regio Mechelen, www.vormingplusregiomechelen.be of regiomechelen@vormingplus.be of T 015 43 21 20

Deze cursus loopt in samenwerking met Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen en Vormingplus regio Mechelen.

Begeleiding Wanneer Waar	Marjolein Ools Zaterdag 9 juni 2012 van 10u tot 17u Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen, Wandelweg 11, 8500 Kortrijk
Inschrijven	Bij onze partner voor dit project: Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen, www.vormingplumzw.be info@vormingplumzw.be of T 056 26 06 00

SPREKEN VOOR EEN GROEP, EFFECTIEVE PRESENTATIE

VOORAANKONDIGING

Soms vragen ze jou het woord te voeren op een familiefeest, moet je een spreker inleiden of iemand huldigen binnen het verenigingsleven, of moet je een project toelichten, klanten toespreken of een groep collega's informeren. Als je wilt dat jouw verhaal gehoord en juist begrepen wordt, is het nodig om de inhoud in een passende structuur te gieten en deze op een aantrekkelijke manier te verwoorden.

Daarom is deze sessie opgebouwd rond: hoe je iets zegt (lichaamshouding, stemgebruik, oogcontact, rustig overkomen, spreekangst overwinnen, ...) en wat je zegt (structuur, gebruik van hulpmiddelen, boeiend maken). Daarnaast werken we ook aan het omgaan met je publiek, het reageren op gestelde vragen en het counteren van 'stoorzenders', mensen die deskundiger zijn of doen alsof?

Tijdens deze 3 bijeenkomsten krijg je veel tips en informatie, maar word je vooral zelfzekerder door veel te oefenen. Via doeopdrachten en feedback leer je je sterke kanten kennen en krijg je aanzetten om je minder sterke kanten verder te ontwikkelen.

Begeleiding Wanneer Waar	Patrick Mahieu 3 dagen: 16, 21 en 27 augustus 2012 van 9u30 tot 16u30 Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent
--------------------------------	---

Bijdrage Inschrijven	235 euro (exclusief lunch) Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71. Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van code 12OS017 , je naam en de data .
--------------------------------	--

Code 12OS017

**Je levensloop(baan)
in handen nemen**

PENSIOEN IN ZICHT... INZICHT IN PENSIOEN

Voorbereiden op pensioen ... da 's ons vak!

Het seminarie "Voorbereiding op pensioen: naar een nieuwe en actieve levensfase" is bedoeld als steun bij de aanvang van de pensionering en biedt de deelnemers de mogelijkheid om in een ontspannen sfeer en op interactieve manier van gedachten te wisselen over de komende veranderingen in hun leven. Het programma speelt enerzijds in op de behoefte aan juiste en degelijke informatie en wil anderzijds het denken over de nieuwe levensfase stimuleren.

Volgende aandachtspunten komen aan bod:

- afscheid nemen van (betaalde) arbeid
- duiding van de nieuwe levensfase in de bredere maatschappelijke context
- omgaan met de veranderingen die gepaard gaan met deze nieuwe levensfase

- de effecten op gezins- en andere relaties
- territorium en communicatie
- 'zinvolle' tijdsbesteding
- de sociale rol van de (brug)gepensioneerde (o.a. de relatie met kinderen en kleinkinderen, ouders, het verenigingsleven, vrijwilligerswerk, enz ...);
- gezondheid (preventief), juridische en financiële informatie.

Dit seminarie is bedoeld voor werknemers mét hun partner (gehuwd, samenwonend, LAT, ...) die einde-loopbaan zijn, zowel uit de privé- als uit de overheidssector. Vermits leven als alleenstaande evenzeer tot de essentie van het leven behoort, zijn ook alleenstaande werknemers vanzelfsprekend van harte welkom!

PROGRAMMATIE VOORJAAR 2012

Residentieel seminarie (*):

- maandag 16 januari tot/met vrijdag 20 januari 2012 in Sol Cress, Spaloumont 5, 4900 Spa
- maandag 2 tot/met vrijdag 6 april 2012 in ter Helme, Kinderlaan 49, 8670 Oostduinkerke
- maandag 4 tot/met vrijdag 8 juni 2012 in ter Helme, Kinderlaan 49, 8670 Oostduinkerke

(* data en locatie van de tweedaagse follow-up wordt tijdens de seminarieweek meegedeeld.

Begeleiding
Inschrijven

Haddie Geerts en andere trainers
Deelname gebeurt op vrijwillige basis.
Inschrijving gebeurt niet noodzakelijk, maar vaak in overleg met de werkgever.
Stichting Lodewijk De Raet,
Kon. Maria-Hendrikaplein 64a, 9000 Gent
Tel. 09 382 75 72 (Marjolein Ools).

Meer info

Zie ook praktische inlichtingen op pag. 68

DE KUNST VAN HET KIEZEN

Keuzes maken is één. Tevreden zijn met de genomen beslissing is twee. Hoe de juiste keuze nemen in een maatschappij waar we bedolven worden onder ontelbare mogelijkheden? En hoe komt het dat kiezen zo moeilijk is?

Tijdens deze cursus onderzoek je, hoe je komt tot "voor jou juiste beslissingen". Dit kan gaan over eender welke grote of kleine beslissingen waar je momenteel voor staat. We gaan ook actief op zoek naar een manier om achter je gemaakte keuze(s) te kunnen staan.

Een cursus over jouw mogelijkheden en geluk, teleurstelling en gemiste kansen. Ontdek of je een 'maximaliseerder' bent, of een 'tevredenheidsbeslissers'. En hoe je aan de slag kunt gaan met enkele nuttige tips.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Marjolein Ools
3 woensdagavonden: 29 februari, 7 en 14 maart 2012 van 19u15 tot 22u
Kasteel Bouckenborgh, Bredabaan 561, 2170 Merksem

Inschrijven

Bij onze partner voor dit project: Cultuurcentrum Merksem
www.ccmerksem.be
ccmerksem@stad.antwerpen.be of T 03 641 62 10

Vrijwilligers van alle generaties laten openbloeien

Werk je met vrijwilligers van allerlei leeftijden? Dan is je organisatie een energieboom vol verschillende dynamieken, ervaringen en visies. In deze workshop maak je de generatiekaart van je organisatie en kijk je op welke manier de verschillende generaties op elkaar inhaken. Je kijkt naar de diversiteit tussen mensen op het vlak van drijfveren, engagement en behoeftes en leert dit op een positieve manier in te zetten.

2012 is het Europees jaar voor Actief ouder worden en intergenerationele solidariteit. Een prima gelegenheid om aandacht te besteden aan de intergenerationele relaties in je eigen organisatie.

 European Year for **Active Ageing**
and **Solidarity between Generations 2012**

Begeleiding

Miet Timmers, specialist Intergenerationele Relaties, coördinator Generatielink en bemiddelaar

Wanneer

2 donderdagen: 8 en 15 maart 2012 van 9u30 tot 16u30

Waar

Stichting Lodewijk De Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage

156 euro (exclusief lunch)

Inschrijven

Liefst online op www.de-raet.be of tel. 09 382 75 71.

Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS012**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS012

Onderzoek wijst uit dat medewerkers op het werk slechts 12% van hun talenten inzetten! Wetende dat wanneer je vanuit je talenten werkt, de productiviteit stijgt, je meer betrokken bent en meer creatief. Hoe zou het werk eruit zien wanneer de overige 88% ook zou worden ingezet? De voorbije jaren zijn organisaties hard bezig geweest om de competenties van de medewerkers in kaart te brengen, hen te evalueren en tekorten proberen weg te werken. Het nadeel van competentie management is dat het kijkt vanuit een gap-denken of een tekort. Aanvullende op het competentieverhaal doen de laatste jaren 'talenten' hun intrede. Deze benadering kijkt vanuit mogelijkheden en groei! Een mooie aanvulling op competentie management. Maar hoe ga je er als leidinggevende nu mee aan de slag?

In tegenstelling tot competenties zijn talenten (eigenschappen waarover iedere persoon beschikt) per defini-

tie alvast aanwezig. We dienen dus als leidinggevende, personeelsverantwoordelijke, vormingswerker of coach enkel de reflex te ontwikkelen om ermee aan de slag te gaan. Talenten van medewerkers leren kennen, erover in gesprek gaan en onderzoeken hoe de talenten beter kunnen ingezet worden.

Het doel van deze tweedaagse workshop is om als leidinggevende een "talent-ontwikkelingsgesprek" te voeren. In een eerste deel van de vorming leer je je eigen talenten (beter) kennen – dat is een noodzakelijke en leerrijke ervaring. Vervolgens gaan we in op hoe voer je nu zo'n gesprek met je medewerker en gaan we oefenen. Je verwerft ook inzicht in de randvoorwaarden voor de talentenbenadering.

Dit programma wordt ingericht in samenwerking met Kessels&Smit.

Begeleiding

Cathy Cammertijn, trainer bij Kessels&Smit

Wanneer

2 donderdagen: 22 en 29 maart 2012 van 9u30 tot 16u30

Waar

Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage

156 euro (exclusief lunch)

Inschrijven

Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.

Dan de bijdrage storten op het nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS007**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS007

Omgaan met verschil

SOCRATISCH GESPREK

In een socratisch gesprek onderzoek je samen met anderen de waarheid van je opvattingen over je ervaring. Onderweg oefen je het innemen en goed formuleren van een standpunt, het argumenteren, het luisteren, het vragen stellen etc. Varianten van de socratische methode zijn inzetbaar in je eigen organisatie.

Meer info vind je op www.socratischgesprek.be

Tijdens de eerste dag voeren we samen een socratisch gesprek met gerichte observatieopdrachten. Op basis hiervan en van eigen doelstellingen oefenen we in dag 2 enkele gerichte aspecten van de dialoog zoals scherp formuleren etc. Er is voldoende tijd om stil te staan bij de bruikbaarheid van de socratische methode in andere contexten.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Kristof Van Rossem, filosoof
Zaterdag 17 en zondag 18 december 2011 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

145 euro (inclusief syllabus, exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 11SO57**, je **naam** en de **data**.

Code 11SO57

OPVOLGDAG OMGAAN MET MOEILIJKE MENSEN EN SITUATIES

Je volgde in het verleden reeds een cursus waar het omgaan met moeilijke intermenselijke situaties centraal stond. Mogelijk nam je je, vanuit de opgedane inzichten en vanuit het inoefenen van vaardigheden, een aantal acties voor, je sprak mogelijk intenties uit.

Deze dag willen we je de ruimte geven om hier met andere deelnemers op terug te blikken en samen te kijken naar de volgende stappen.

We gaan dus aan de slag met de verhalen en ervaringen van de deelnemers, we frissen op, we sturen bij en reiken manieren aan om te kijken naar de gewenste uitkomst. We oefenen ook vaardigheden die je helpen verder te groeien in het vaardig omgaan met moeilijke intermenselijke situaties.

Voor de start van de cursus krijg je de kans om jouw vragen en verwachtingen voor deze opvolgdag te verwoorden. Op die thema's leggen we de focus.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Inge Van Droogenbroeck
Donderdag 19 januari 2012 van 9.30u tot 16.30u
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

50 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op het nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS005**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS005

DE KRACHT VAN HET VRAGEN STELLEN

Welke soorten vragen stellen we elke dag? Welk effect hebben ze? Is dit effect afhankelijk van de vraag of van de vraagsteller? Hoe komt dit? Wanneer 'werkt' een vraag eigenlijk bij iemand? Wat onderscheidt een goede van een minder goede vraag? Welke vragen brengen mij het dichtst bij mijn doel?

Tijdens deze vorming leer je op een creatieve, innovatieve en efficiënte manier met vragen omgaan. Je oefent je in het vragen stellen tijdens een gesprek en gaat na welk effect en welk resultaat vragen kunnen hebben in een groep. Bijzondere aandacht gaat naar de kracht van originele, prikkelende en 'blijvende' vragen.

GENT

Begeleiding
Wanneer
Waar
Inschrijven

Adinda Taelman
3 vrijdagvoormiddagen: 3, 10 en 17 februari 2012 van 9u30 tot 12u
Vormingplus Gent-Eeklo, Reigerstraat 8, 9000 Gent
Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Gent-Eeklo, Reigerstraat 8, 9000 Gent
T 09 224 22 65
info.gent.eeklo@vormingplus.be
www.vormingplusgent-eeklo.be

KORTRIJK

Begeleiding
Wanneer
Waar
Inschrijven

Adinda Taelman
zaterdag 2 juni van 10u tot 17u
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen, Wandelweg 11, 8500 Kortrijk
Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen, Wandelweg 11, 8500 Kortrijk
T 056 260 600
info@vormingplusmzw.be
www.vormingplusmzw.be

**Cursus voor leidinggevenden,
stafmedewerkers, trainers**

Doen we het niet goed misschien? Ik wil niet leren! Het is altijd maar nieuw! Het interesseert me eigenlijk niet... Hoe overwin je als leidinggevende, stafmedewerker, trainer de drempels naar nieuw leren van je teamleden/deelnemers? Hoe krijg ze hen enthousiast om nieuwe informatie en richtlijnen toe te passen? We staan stil bij wat mensen verlangen/verwachten van leidinggevenden. Welke macht heb je nodig om een team te sturen? Hoe gebruik je die macht, wanneer wordt het misbruik van macht? Hoe kan je eigen enthousiasme overslaan naar je team? Wat zijn je eigen troeven? Wat zijn je eigen beperkingen? Waarom werkt het nu niet helemaal zoals ik het wil? Hoe kunnen verhalen als toemaatje werken? Hoe kan kunst deuren openen?

In deze cursus staan we actief stil bij wat mensen verlangen/verwachten in situaties van verandering.

In samenwerking met ARTO vzw.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Lieve De Meyer
3 dinsdagen: 28 februari, 6 en 20 maart 2012 van 9u30 tot 16u30
ARTO vzw, Mechelsebaan 44, 2570 Duffel

Bijdrage
Inschrijven

235 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS003**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS003

Mensen met wie je steeds opnieuw botst, aan wie je je ergert, of waarvoor je bang bent... Allemaal komen we wel eens in situaties terecht waar we met 'moeilijke' mensen te maken krijgen: op het werk, in je buurt, je familie,... Sommige situaties kunnen we vermijden, andere niet.

Hoe gaan we hier best mee om? Wie zijn die 'moeilijke mensen?' Hoe komt het dat we hen zo ervaren? Hoe reageren we? En vooral: wat kunnen we zelf doen om de situatie te verbeteren?

Tijdens deze vorming gaan we vanuit jullie praktijkvoorbeelden op zoek naar manieren om beter om te gaan met moeilijk gedrag van anderen.

Begeleiding
Wanneer
Waar
Inschrijven

Adinda Taelman
15, 19 en 22 maart 2012 van 19u30 tot 22u
Vormingplus Gent-Eeklo, Reigerstraat 8, 9000 Gent
Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Gent-Eeklo, Reigerstraat 8, 9000 Gent
T 09 224 22 65
info.gent.eeklo@vormingplus.be
www.vormingplusgent-eeklo.be

Hoe buig je een monoloog, discussie, gedachtewissel of meningsverschil om in een dialoog? Hoe kan je verder gaan in een gesprek dan het formuleren van je eigen mening en het respecteren van de mening van een ander? Hoe luister je op een manier die uitnodigt tot gezamenlijk onderzoek? En hoe breng je een standpunt aan op zo'n manier dat iedereen eruit kan leren? Vragen die we allemaal kennen en herkennen en waar we met de groep antwoorden op zoeken.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Adinda Taelman
Zaterdag 21 april 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a , 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

50 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75.71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS026**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS026

Basiscursus communicatieve vaardigheden

Als individu maak je deel uit van verschillende sociale verbanden. Je bent voortdurend in interactie met je omgeving. Duidelijk zeggen wat je bedoelt, goed kunnen luisteren naar de ander, op een constructieve manier je mening geven, zijn vaardigheden die de kwaliteit van je contacten vergroten.

Tijdens deze twee dagen

- Krijg je inzicht in communicatieregels en interactiepatronen.
- Leer je duidelijke boodschappen formuleren.
- Leer je opkomen voor je eigen mening en luisteren naar de mening van anderen.
- Oefen je in ontvangen van kritiek en in het geven van feedback.

Praktijk en theorie wisselen elkaar af en we besteden bijzondere aandacht aan de situaties die je zelf aanhaalt.

Dit programma loopt in samenwerking met Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Inge Van Droogenbroeck
Zaterdag 25 april 2012 van 10u tot 17u
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen
Wandelweg 11, 8500 Kortrijk

Inschrijven

Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen, T 056 26 06 00
www.vormingplusmzw.be

Werken met vrijwilligers

Opgelet dit programma is bestemd voor vrijwilligers actief in een vereniging of een organisatie

We krijgen allemaal te maken met moeilijke mensen. Als je als vrijwilliger actief bent in een vereniging of een organisatie wordt je soms geconfronteerd met lastig gedrag van de andere vrijwilligers of de beroepskrachten. Of je komt in aanraking met mensen of cliënten die zich vervelend gedragen.

Sommige situaties kunnen we vermijden, andere niet. Maar het zou jammer zijn als je daarom beslist om je niet langer als vrijwilliger te engageren.

Vanuit je eigen praktijkvoorbeelden zoeken we in deze cursus antwoorden op vragen als: Welke mensen ervaar ik als 'moeilijk'? Hoe kan ik daar het beste mee omgaan? Hoe voorkom ik dat er irritaties ontstaan?

Dit programma loopt in samenwerking met Vormingplus Gent-Eeklo.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Inge Van Droogenbroeck
2 donderdagavonden: 3 en 10 mei 2012 van 19u30 tot 22u
Vormingplus Gent-Eeklo, Reigerstraat 8, 9000 Gent

Inschrijven

Bij onze partner voor dit programma:
Vormingplus Gent-Eeklo
T 09 224 22 65
info.gent.eeklo@vormingplus.be

Vrijwilligers leiden en begeleiden is een leuke, zinvolle en gevarieerde taak. Je wilt hen blijvend motiveren. Je wilt de vrijwilligers tot hun recht laten komen. Je hebt respect voor hun inzet.

Tegelijkertijd koester je verwachtingen naar de vrijwilligers, verwacht je dat ze op de hoogte zijn van de gang van zaken, dat ze meewerken, dat ze voor hun mening uitkomen, dat ze... Bij hoe je dit alles realiseert, als beroepskracht of vrijwilliger, staan we stil in deze driedaagse cursus.

We vertrekken van vragen die je zelf inbrengt, zoals:

- Hoe speel ik in op de motivatie van mijn vrijwilligers?
- Welke elementen zorgen voor een goede samenwerking?
- Hoe bevorder ik de communicatie met en tussen de vrijwilligers?

- Hoe maak ik (andere) vrijwilligers duidelijk wat ik van hen verwacht?
- Hoe treed ik op bij een conflict of meningsverschil?
- Waarom is het soms moeilijk om afspraken te maken met vrijwilligers?
- Hoe begeleid ik processen van besluitvorming?
- Hoe ga ik als beroepskracht of vrijwilliger om met spanningen tussen vrijwilligers en beroepskrachten?
- Hoe speel ik in op hedendaagse engagementen?

Voor de start van de cursus ontvang je een formulier waarop je jouw vragen en verwachtingen aan ons meedeelt. Op die vragen spelen we in: met groepsbesprekingen, theorie en oefeningen. Tijdens de cursus bespreken we bovendien concrete situaties waarvan jij wilt weten hoe je ze best begeleidt of aanpakt.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Inge Van Droogenbroeck
3 donderdagen: 31 mei, 7 en 21 juni 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

235 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS028**, je **naam** en de **data**.

Werken in en met groepen

Met energizers verlucht je vergaderingen, maak je komaf met het saaie 'kennismakingsrondje', werk je aan het vertrouwen tussen groepsleden, herstel je de aandacht tijdens voordrachten, installeer je een ongedwongen sfeer in een vormingsgroep, creëer je fijne teammomenten... De energizers die in deze vormingsdag aan bod komen, liggen in de lijn van technieken uit het improvisatietheater: ze worden gekenmerkt door samenspel, loslaten, vertrouwen, concentratie en spelplezier.

We zorgen ervoor dat je alle energizers zelf kan ervaren en reflecteren ook over variatie en over aanpassing aan doelgroep en context. Op het einde van de dag krijg je de omschrijvingen van de energizers, mooi geordend in categorieën, ook mee naar huis.

De dag is bestemd voor iedereen die instaat voor de begeleiding van werkgroepen, teams, bestuursvergaderingen, vormingsgroepen, actiecomités, enzovoort.

Deze cursus komt tot stand in samenwerking met Inspinazie (www.inspinazie.com) Inspinazie verzorgt trainingen aan bedrijven, organisaties en trainers. Rode draad is het aanwenden van improvisatietechnieken ter bevordering van communicatie, leerprocessen, creativiteit en teamgeest. Marc Breban is naast trainer ook intensief actief als improvisatiespeler en rollenspelacteur.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Marc Breban, freelance medewerker Stichting Lodewijk de Raet
Maandag 12 december 2011 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64 a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

70 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 11S071**, je **naam** en de **data**.

Code 11S071

Veranderingen lopen vaak moeizaam omdat ze stuiten op hardnekkige, vaak ongekende patronen. Dit speelt zowel op het niveau van het individu als van teams, organisatie en grotere maatschappelijke systemen. In deze cursus leer je hoe systemische methodieken je kunnen helpen om samen met de betrokkenen door te dringen tot bepalende facetten van de uitdagingen in kwestie. Door dit verruimde perspectief kunnen processen beter gestroomlijnd worden, kunnen beslissingen tot verandering bewuster genomen worden. Werken met deze methodieken vergroot de kans om alle betrokken spelers te erkennen en in te sluiten.

Tijdens deze twee dagen krijg je een aantal systemische instrumenten aangereikt waar je nadien zelf mee aan de slag kunt en maak je kennis met organisatie-opstellingen.

De eerste cursusdag verkennen we een aantal systemische methodieken. De tweede dag gaan we aan de slag met jullie casussen en zullen we ook een opstelling doen.

Meer info op www.systemdynamics.be

Begeleiding
Wanneer
Waar

Ben Eyckmans
2 woensdagen: 8 en 15 februari 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

155 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS025**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS025

De basistraining communicatiestrategie biedt je inzicht in hoe communicatie werkt en reikt je de bouwstenen aan om tot een efficiënte communicatiestrategie te komen. Aan de hand van het communicatiepentagram staan we stil bij de vijf kernwoorden van goede communicatie (Zender, Boodschap, Ontvanger, Kanaal, Effect) en geven we nuttige tips om doelgerichte communicatiemiddelen te maken. Kortom, wat zijn de do's & don'ts van communicatie in een non-profit context.

Thema's en kwesties die aan bod komen zijn:

- basisbeginselen van effectieve communicatie
- verschillen tussen communicatie in een profit en non-profit context
- wat willen / kunnen we bereiken met communicatie
- kenmerken van doelgroepen / doelgroep omschrijving
- een doelgerichte boodschap samenstellen

- valkuilen bij vormgeving
- welke communicatiekanalen wanneer en waarvoor inzetten
- communicatie-effecten en het communicatieproces

Dit programma loopt in samenwerking met Ethicom en wordt begeleid door Katleen Vandriessche. Zij is al meer dan 20 jaar vertrouwd met communicatie zowel in profit als in non-profitorganisaties. Eerst als copywriter en project-manager, sinds enkele jaren als consultant, coach en trainer. Katleen is managing partner en senior consultant bij EthiCom.

Begeleiding
Wanneer
Waar

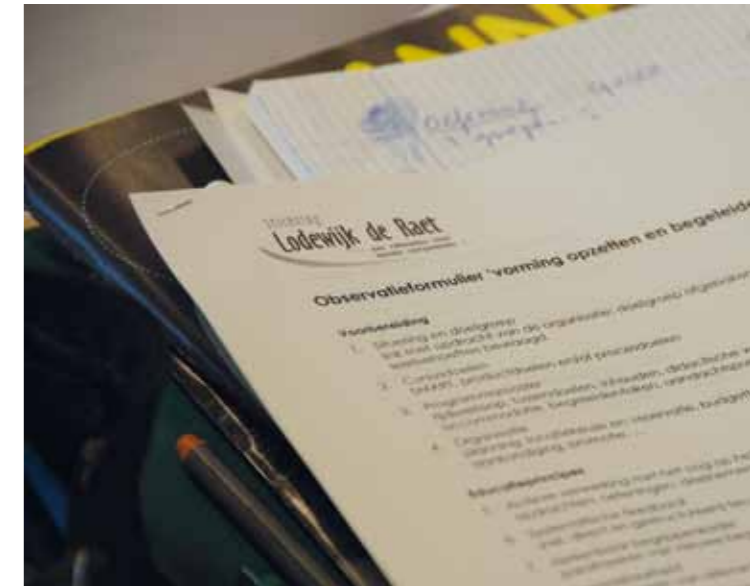
Katleen Vandriessche, senior consultant bij EthiCom
Maandag 27 februari 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64 a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

70 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS004**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS004

Deze 5-daagse opleiding gaat dieper in op hoe volwassenen in groep leren en op hoe je een vormingsprogramma tot stand brengt. Je krijgt inzicht in de verschillende componenten van een vormingsproces en leert de educatieprincipes van volwassenenvorming. Je oefent in het begeleiden van bepaalde werkvormen en je krijgt feedback op het vormingsprogramma dat je tijdens de cursusperiode ontwikkelt. De opleiding brengt je een stap verder in de ontwikkeling van je vormings- en begeleidingsvaardigheden.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Geert Vansielegheem
5, 6, 12, 19 en 26 maart 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a , 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

385 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS010**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS010

BOUWEN AAN EEN COCREATIEVE SCHOOL

Het voorbije decennium raakte het 'coöperatief leren' als doeltreffende leermethode sterk ingeburgerd in de dagelijkse lespraktijk van duizenden leerkrachten. Een volgende stap is die benadering doortrekken naar de manier waarop je als directeur omgaat met klas- en vakoverstijgende uitdagingen waar je school voor staat. Dat houdt in: knowhow ontwikkelen om de complexe uitdagingen op school aan te pakken in overleg met je schoolteam. Het is een goede manier om collega's te motiveren om oplossingsgericht mee te denken over lastige, omvattende of pittige schoolkwesities.

In deze tweedaagse vorming verwerf je, samen met andere collega's, uit het secundair onderwijs, inzicht en bedrevenheid in het versterken van het zelfsturend vermogen van je eigen team.

Je staat stil bij concrete vragen als:

- Hoe pas ik mijn leiderschap aan zodat meer leerkrachten betrokken geraken bij beleids- en praktische uitdagingen?
- Welke cocreatieve methoden kan ik aanwenden?
- Hoe kan ik een een grotere verbondenheid realiseren met de beslissingen die ik als directie maak?
- Hoe biedt cocreatie een positief antwoord (weg van klaagzangen) op de vele veranderingen die het onderwijs permanent ondergaat?

Verder vertrekken we in deze twee dagen van een eigen case waardoor je naast enkele algemene inzichten over cocreatief werken op school ook een concrete aanpak ontwikkelt voor de uitdaging waar je zelf voor staat.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Bert Smits, Saskia Vandeputte en Yves Larock
Maandag 5 maart en dinsdag 6 maart 2012 van 9u30 tot 16u30
Openbare bibliotheek Permeke, De Coninckplein 26, 2060 Antwerpen

Bijdrage
Inschrijven

320 euro (inclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS008**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS008

VERGADEREN IN DE LOKALE VERENIGING

Als je geregeld vergadert, hoor je vaak de volgende pijnpunten: "De vergaderingen duren te lang. Afspraken worden niet steeds nagekomen. Het zijn meestal dezelfde die het woord nemen. Niet iedereen is echt betrokken. Soms wordt er wel veel gepraat, maar met te weinig resultaat ...". Deze cursus is bestemd voor iedereen die binnen het lokale verenigingsleven aan vergaderingen deelneemt of vergaderingen voorziet. Je krijgt tips over hoe je de vergaderingen doelgericht houdt, en je oefent vaardigheden die tijdens vergaderingen van belang zijn.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Geert Vansielegem
2 dinsdagavonden: 13 en 27 maart 2012 van 19u30 tot 22u
CC De Plomblom, Graanmarkt 12 te 9400 Ninove

Inschrijven

Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Volkshogeschool Vlaamse Ardennen-Dender
T 054 41 48 02
www.vormingplus-vlad.be

DE KRACHT VAN NETWERKEN

In de wereld van vandaag is netwerken een belangrijke vaardigheid: je leert nieuwe, interessante mensen kennen die dan weer andere interessante mensen kennen. Een goed netwerk kan bijdragen tot de realisatie van je persoonlijke en/of professionele doelen enerzijds en draagt anderzijds ook een schat aan kennis met zich mee. Nieuwe contacten kunnen het verschil dat je wilt maken, vergroten. Netwerken lijkt misschien een kwestie te zijn van veel relaties, maar is vooral ook een kwestie van goede relaties. We gaan in op hoe we op een authentieke manier netwerken kunnen uitbouwen en onderhouden en gaan daarbij aan de slag met volgende vragen:

- Hoe kan netwerken leuk en effectief zijn?
- Wat maakt dat het (niet) klikt met andere mensen?
- Hoe realiseer ik mijn persoonlijke en/of professionele doelen en wie schakel ik daarvoor in?
- Hoe breng ik mijn netwerk in kaart?
- En ten slotte: hoe rond ik relaties af en hoe neem ik afscheid?

Begeleiding
Wanneer
Waar

Marjolein Ools
2 woensdagavonden: 21 en 28 maart 2012 van 19u tot 22u
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen
Wandelweg 11, 8500 Kortrijk

Inschrijven

Bij onze partner voor dit project:
Vormingplus Midden en Zuid West-Vlaanderen,
www.vormingplusmzw.be, info@vormingplusmzw.be of T 056 26.06.00

BEGELEIDEN VAN FILOSOFISCHE GESPREKKEN

Een filosofisch gesprek begeleiden in je klas, je vereniging, je organisatie vereist meer dan het beluisteren van de verschillende opvattingen van deelnemers. Afhankelijk van de context en de doelstelling houdt het in dat je stuurt op het klaar formuleren van interventies, op het stellen van de juiste vraag, op het onderzoeken van de geldigheid van een redenering. Soms betekent het zelfs dat je überhaupt geen opvatting toelaat!

Dit trainingsweekend is voor jou als je al enige ervaring hebt in het filosoferen met een groep en je je vaardigheden wil verfijnen. Op dag één zetten we samen een stap verder in de richting van de doelstellingen die je jezelf formuleert. Op dag 2 oefenen we gericht op gedrag via directe feedback. Je krijgt ook desgewenst gerichte tips en materiaal om in je werk in je eigen groep te optimaliseren.

Dit weekend is geen opleiding tot socratisch gespreksleider. Het gaat om het oefenen van andere varianten van het filosofisch gesprek.

Omdat er intensief gewerkt wordt, is het maximum aantal deelnemers 10.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Kristof Van Rossem, filosoof, socratisch gespreksleider
Zaterdag en zondag 24 en 25 maart 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

145 euro (inclusief syllabus, exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09/382.75.71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS001**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS001

Basisprogramma

Rollenspel kan een zeer waardevolle, ontspannende en animatieve werkvorm zijn binnen vormingen en trainingen. Tijdens deze vorming onderzoeken we op een actieve manier hoe je rollenspel zinvol kan inbouwen. We vertrekken vanuit je eigen positieve en negatieve ervaringen.

Volgende vragen zijn onze leidraad: waarom kies ik als trainer voor rollenspel, wie speelt best welke rol, hoe wordt dit veilig opgebouwd, hoe neem je weerstanden weg, welke afgeleiden bestaan er van rollenspel?

Deze vorming komt tot stand in samenwerking met Inspinazie FOCUS, een netwerk van trainers die zich specialiseerden in het aanwenden van improvisatietechnieken ter bevordering van communicatie, leerprocessen, creativiteit en teamgeest.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Nathalie Van Rentergem, improvisatiespeler en trainer bij Inspinazie FOCUS
Maandag 16 april 2012 van 9u30 tot 16u30
Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Bijdrage
Inschrijven

75 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS009**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS009

Je voelt je 200 procent goed in de leidinggevende functie die je uitoefent. Het project dat je coördineert, loopt op wieltes: alle projectleden werken er op een zeer competente en doelgerichte manier aan mee. Binnenkort word je hoofd van een afdeling met een zestal uitermate gemotiveerde mensen... Herken je je volledig in deze uitspraken? Of zit je toch nog met bepaalde vragen? Op die vragen willen we graag inzoomen, samen met jou en andere leidinggevendenden, teambegeleiders en werkgroepcoördinatoren, die zich gelijksoortige vragen stellen.

Eerst onderzoeken we, met kennis uit de organisatiekunde, in welke mate de voorwaarden van doelmatig teamwerk in jouw werksituatie aanwezig zijn. Daarna oefenen we de technieken en attitudes waarmee je op een cocreatieve manier de efficiëntie en effectiviteit van een

groep medewerkers kunt verhogen.

Je verwerft nieuwe inzichten en ervaringen over jouw positie, over doelgericht werken, over rollen en taakverdelingen, over de communicatie met en tussen medewerkers, over het omgaan met verschillende meningen, over besluitvorming en over probleemoplossing. Op het einde van de cursus ga je naar huis met individuele werkpunten. Zo zorg je ervoor dat de cursus zowel voor jezelf als voor jouw organisatie nuttig is.

Begeleiding
Wanneer
Waar

Yves Larock
3 woensdagen: 18 april, 2 en 16 mei van 9u30 tot 16u30
Openbare bibliotheek Permeke, De Coninckplein 26, 2060 Antwerpen

Bijdrage
Inschrijven

235 euro (exclusief lunch)
Liefst online op www.de-raet.be of T 09 382 75 71.
Dan de bijdrage storten op nummer 425-2050461-74 met vermelding van **code 12OS002**, je **naam** en de **data**.

Code 12OS002

Langerlopende opleidingen

Nogal wat deelnemers kiezen ervoor om hun competenties te verfijnen via langer durende leertrajecten. Deze leertrajecten bestaan bij Stichting Lodewijk de Raet uit verschillende cursussen die in een thematische samenhang worden aangeboden; óf ze nemen de vorm aan van een volledige opleiding.

OPLEIDING 'PARTICIPATIEF LEIDINGGEVEN'

Als leidinggevende stel je je allicht nog geregeld vragen over hoe je je functie zo optimaal mogelijk invult. Ons antwoord op die vragen komen samen in een visie, die gebaseerd is op honderden ervaringen die leidinggevendenden, maar ook medewerkers, tijdens onze cursussen inbrachten. Twee algemene bevindingen staan in deze visie centraal.

(1) Dat een participatieve – dus ook coachende – opstelling van de leidinggevende rechtstreeks bijdraagt tot de effectiviteit én het welbevinden van de medewerkers.

(2) Dat de participatieve opstelling het grootste effect heeft indien je in de organisatie tegelijkertijd ook duidelijke krijtlijnen kunt en durft trekken.

Bevinding (1) toepassen zonder (2), of omgekeerd, heeft vaak één of andere vorm van inefficiëntie of van ineffectiviteit tot gevolg. Daarom vormen beide bevindingen samen het fundament van de opleiding 'Participatief leidinggeven'.

Instappen in deze opleiding, die 15 contactdagen telt en een doorlooptijd heeft van meer dan een jaar, impliceert dat je je leidinggevende competenties fors wenst te ontwikkelen en je je bovendien graag een stevig onderbouwde en hedendaagse visie op leidinggeven eigen maakt.

De opleiding start ongeveer een maand voor het eerste fysieke contactmoment. Dan ontvang je de instrumenten waarmee je voor jezelf een **360-graden feedback** organiseert. Afhankelijk van je persoonlijke situatie doe je dit in samenwerking met enkele medewerkers, met een tweetal klanten of mensen uit je doelgroep, met je directeur of met een bestuurder. Deze feedback moet je helpen om relevante ontwikkelpunten en **leervragen** te formuleren.

Op die leervragen wordt in de loop van de opleiding ingespeeld: met oefeningen, casusbesprekingen, theoretische inzichten, vragenlijsten voor zelfonderzoek, situatiespelen en andere **actiegerichte methoden**.

Opdrachten die je uitvoert in je werksituatie ondersteunen de **transfer** van het geleerde naar de praktijk. Tekstmateriaal en referenties naar relevante literatuur kunnen je, indien je dit wenst, ondersteunen bij verdere **zelfstudie**. Een werkschrift gebruik je als monitor van je individuele leerproces.

NIEUW in deze editie van de opleiding is dat we 'cocreatie' als idee én als praktijk meenemen als een soort van rode draad doorheen de hele opleiding.

Een volledige omschrijving van de inhoud, de gehanteerde methoden, de data, voorwaarden voor deelname en inschrijfmodaliteiten, kan je geheel vrijblijvend opvragen bij Anne Sanders (anne@de-raet.be, T 09 382 75 71). Voor verdere inhoudelijke vragen kan je contact opnemen met Yves Larock (yves.larock@de-raet.be, T 09 382 75 70).

Begeleiding
Wanneer

Yves Larock
15 vrijdagen gespreid over 15 maanden,
met start op 5 oktober 2012 en einde op 12 februari 2014

Waar
Bijdrage
Inschrijven

Stichting Lodewijk de Raet, Kon. Maria Hendrikaplein 64 a, 9000 Gent
1.695 euro

Vóór 31 augustus 2012 en enkel op basis van een volledige informatie, die je kunt opvragen bij Anne Sanders, anne@de-raet.be, T 09 382 75 71.
Maximum 14 deelnemers.

KMO-PORTEFEUILLE

De Vlaamse overheid betaalt 50% van de opleidingskost!

Cursussen van Stichting Lodewijk de Raet komen in aanmerking voor de pijler 'opleiding' van de KMO-portefeuille. Onze organisatie is voor de KMO-portefeuille een erkende 'dienstverlener'. Het erkenningsnummer is DV.O109655.

Voor elke cursus die u via de KMO-portefeuille voor u of voor uw werknemer(s) betaalt, past de overheid de helft bij.

Voor wie?

De KMO-portefeuille kan gebruikt worden door zelfstandigen, kmo's, vennootschappen en vrije beroepen (dus niet door vzw's, noch door grote ondernemingen).

Welke kosten?

Alle kosten (exclusief BTW) met betrekking tot de prestatie (personeels- en werkingskosten van de dienstverlener, cursusmateriaal en didactische benodigdheden indien samen gefactureerd) inclusief cateringkosten (maximum 25 euro per persoon per dag). Transportkosten van de cursist komen niet in aanmerking.

Procedure?

1. Eenmalige registratie van uw onderneming bij KMO-portefeuille via www.kmo-portefeuille.be.
2. Inschrijven voor cursus van Stichting Lodewijk de Raet. Vermeld bij de inschrijving: "betaling door werkgever via kmo-portefeuille". Noteer de adresgegevens van deelnemer én van de betalende onderneming.
3. Uw onderneming dient subsidieaanvraag voor specifieke cursus(sen) in bij KMO-portefeuille. Uiterlijk 14 kalenderdagen na de start van de cursus dient die aanvraagprocedure afgerond te zijn.
4. Stichting Lodewijk de Raet bevestigt subsidieaanvraag bij KMO-portefeuille.
5. KMO-portefeuille verzoekt uw onderneming om de helft van het cursusgeld te storten. Wanneer dit gebeurt is, wordt de andere helft aangevuld door de Vlaamse overheid.
6. Dan pas bevestigt uw onderneming via KMO-portefeuille het volledige cursusgeld aan Stichting Lodewijk de Raet te betalen. KMO-portefeuille voert die betaling uit.

Meer info: www.kmo-portefeuille.be

Het initiatief voor deze ontmoetingsnamiddagen werd jaren geleden genomen door enkele deelnemers aan het seminarie 'Vorbereiding op Pensioen'. Op donderdagmiddag, telkens om 14u, kunnen 55-plussers in Antwerpen komen luisteren naar boeiende lezingen over zeer uiteenlopende onderwerpen.

In het voorjaar staan volgende lezingen op het programma:

Mexico
P. De Schutter
19 januari 2012

**Politieke visie op het
nieuwe België**
R. Van Cauwelaert
16 februari 2012

Wat als de olie op is?
Filip Van den Abeele
29 maart 2012

**Waarom vergissen we
ons zo vaak?**
J.P. Van Bendegem
26 januari 2012

**De Belgische Revolutie van
1830 en het Orangisme**
Etienne Rooms
1 maart 2012

**Kennismaking met leven en
werk van Friedrich Nietzsche**
Eric Oger
19 april 2012

**Justitie, spiegel van
onze maatschappij**
Herman Dams
2 februari 2012

**Straffe Madammen
overleven het Columbiaanse
conflict**
An Vranckx
8 maart 2012

**De Belgische Revolutie van
1830 en het Orangisme**
Etienne Rooms
26 april 2012

Franz Schubert (deel 2)
Hugo Heughebaert
9 februari 2012

**Joodse gebruiken en
symbolen**
Ludo Abicht
15 maart 2012

KOM OOK EENS LUISTEREN

Onze ontmoetingsnamiddagen gaan door op donderdagnamiddag in het coSTA (Cultureel Ontmoetingscentrum St Andries), Sint Andriesplaats 24, 2000 Antwerpen (bij de Nationalestraat en makkelijk te bereiken met het openbaar vervoer)

IEDEREEN IS WELKOM.

U hoeft geen lid te zijn. U komt gewoon - betaalt aan de kassa 5 euro en ondertekent de aanwezigheidslijst.

Onze lezingen starten stipt om 14u00.

De spreker neemt het woord gedurende 90 min. gevolgd door een koffiepauze van 20 min.

Achteraf is er vraag & antwoordtijd / debat.

Einde: 16u30 - 17u00

SAMENSTELLING

Het programma LEEF-Tijd - Antwerpen is

samengesteld onder leiding van

Louis Van Nuland, voorzitter - 03 455 30 29

INFO bij de Werkgroep:

Rita & Ivo Dekeyser - 03 288 00 80

Frank en Mady Franken - 03 666 98 83

Maria Palmans - 03 455 77 52

Etienne & Oti Sambaer - 03 645 62 14

José Wagemans - 03 455 32 18

Willy Wagenaar - 03 353 18 74

Secretariaat:

Paula Dries, Volkstraat 64, 2000 Antwerpen

0474 55 14 00

paula.dries@skynet.be

TIJDENS HET VOORJAAR WORDEN DE CURSUSSEN BEGELEID DOOR:

MARJOLEIN OOLS

Educatief medewerkster
Stichting Lodewijk de Raet

INGE VAN DROOGENBROECK

Educatief medewerkster
Stichting Lodewijk de Raet

NATHALIE VAN RENTERGEM

Improvisatiespeler en trainer bij
Inspiratie FOCUS
Freelance medewerkster

YVES LAROCK

Directeur
Stichting Lodewijk de Raet

ADINDA Taelman

Educatief medewerkster
Stichting Lodewijk de Raet

KRISTOF VAN ROSSEM

Filosoof, socratisch gespreksleider
Freelance medewerker

HADDIE GEERTS

Educatief medewerkster
Stichting Lodewijk de Raet

LIEVE DE MEYER

Vertelster en trainster bij ARTO/
Artistiek in Communicatie
Freelance medewerkster

PATRICK MAHIEU

Beroepsjournalist, docent theater
Freelance medewerker

GEERT VANSIELEGHEM

Educatief medewerker
Stichting Lodewijk de Raet

BEN EYCKMANS

Trainer en coach, bezieler van
System Dynamics
Freelance medewerker

MIET TIMMERS

Specialist Intergenerationele
Relaties, coördinator Generatielink
en bemiddelaar
Freelance medewerkster

KATLEEN VANDRIESSCHE

Senior consultant bij EthiCom
Freelance medewerkster

CATHY CAMMERTIJN

Trainer bij Kessels&Smit
Freelance medewerkster

BERT SMITS

Sociaal pedagoog en zelfstandig
adviseur bij Kessels&Smit,
The Learning Company
Freelance medewerker

SASKIA VANDEPUTTE

Zelfstandig trainster
Freelance medewerkster

Hoe kan ik inschrijven?

Onder elke cursus die in deze brochure beschreven wordt, vind je apart nog eens de inschrijvingsmodaliteiten vermeld.

Het is het makkelijkst als je je **online inschrijft** via onze website www.de-raet.be. Daarnaast kun je ons ook bereiken per telefoon (09/382.75.71), per fax (09/222 79 60) of per mail (vorming@de-raet.be).

Vermeld zeker altijd **de titel en het codenummer** van de cursus, en ook **je naam en al je adresgegevens** (straat, nummer, postcode, gemeente, telefoonnummer en emailadres).

Je inschrijving is pas DEFINITIEF zodra wij, uiterlijk 14 dagen na je inschrijving, je cursusgeld ontvangen hebben door storting op rekeningnummer 425-2050461-74 van Stichting Lodewijk de Raet. De volgorde van de betalingen bepaalt je plaats op onze inschrijving- of wachtlijst.

Bij je overschrijving vermeld je steeds je naam en het codenummer van de cursus. Dit moet je zeker ook doen als een organisatie of een andere persoon de betaling voor jou regelt.

Opgelet, wachtlijst!

Het aantal deelnemers aan elke cursus is beperkt. Alleen wie tijdig ingeschreven is én betaald heeft kan deelnemen. Wie niet tijdig betaalde, wordt eventueel vervangen door

iemand van een wachtlijst. Op de wachtlijst kom je terecht wanneer er méér reservaties zijn dan plaatsen in de cursus.

Kan ik een factuur vragen?

Zeker, maar als je een factuur wilt, moet je dit voor de eerste cursusdag aanvragen. Ook kunnen wij géén factuur meer bezorgen na betaling van de cursus. Bezorg ons dus tijdig het facturatie-adres en eventueel ook het BTW-nummer.

Bij betaling van de factuur vermeld je het factuurnummer.

Ik kan niet komen, wat nu?

Wij stellen het op prijs indien je ons bij annulering zo snel mogelijk verwittigt (ook al heb je nog niet betaald). Zo kunnen wij direct mensen van de wachtlijst oproepen.

Als je definitief bent ingeschreven en je zonder schriftelijke verwittiging toch niet deelneemt, kunnen wij het inschrijfgeld niet terugstorten. Als je ons ten minste 10 werkdagen voor de start van de cursus verwittigt, of als je in geval van overmacht een bewijsstuk voorlegt, dan storten wij de bijdrage terug met inhouding van 10% van de cursusbijdrage.

Als de cursus al gestart is en je neemt niet deel, kunnen wij het cursusgeld niet meer terugstorten. Als je ons minder dan 10 dagen voor de start van de cursus verwittigt, houden we 50% van de cursusbijdrage in.

Kan ik korting krijgen op cursussen?

Indien je individueel netto maandinkomen lager is dan € 900 of indien je student bent, kan je, mits een schriftelijke gemotiveerde aanvraag, of mits het bezorgen van een kopie van je studentenkaart, een korting van 50% op het cursusgeld bekomen.

18+
JONGEREN

Opgelet: deze korting **geldt niet** voor de cursussen die specifiek bedoeld zijn voor jongvolwassen (zie logo "18+"), aangezien deze prijzen al gereduceerd zijn.

Voor cursussen die georganiseerd worden in samenwerking met sommige organisaties (bijvoorbeeld met cultuurcentra) kunnen we deze kortingen niet garanderen.

Wanneer gaat een cursus niet door?

Bij onvoldoende inschrijvingen, of wanneer de cursusleider door ziekte of overmacht de cursus niet kan begeleiden, behoudt Stichting Lodewijk de Raet zich het recht voor een cursus te annuleren. In dat geval wordt het cursusgeld volledig teruggestort.

Waar vind ik een wegbeschrijving?

De routebeschrijving naar de cursuslocaties kan je vinden op onze website www.de-raet.be. Je kunt ook contact met ons opnemen, dan sturen we je een wegbeschrijving per post.

Ben ik verzekerd tijdens de cursus?

In het cursusgeld is géén bijdrage begrepen als verzekering voor een persoonlijk ongeval tijdens de cursus. Voor een beperkt bedrag kan je een ongevallenverzekering afsluiten.

Enkel voor de residentiële programma's 'Vorbereiding op Pensioen' is er wel een ongevallenverzekering in de prijs inbegrepen.

Wens je hierover meer informatie, neem dan contact op met Annie Van Speybroeck 09 382 75 70.

Sympathisanten en donateurs...

Dit blad verschijnt vier keer per jaar. Wie als sympathisant een financiële bijdrage wil leveren in de aanmaak en verzendingskosten ervan kan dit mits overschrijving van 16 euro op rekeningnummer 425-2087571-33 met vermelding sympathisant.

Nog beter: doe zoals zoveel trouwe donateurs en schrijf minimum 40 euro over op ons rekeningnummer 425-2087571-33 met vermelding 'donatie'. Je ontvangt dan op tijd en stond een fiscaal attest want deze gift is fiscaal aftrekbaar.

Uiteraard worden onze sympathisanten en donateurs geïnformeerd over het reilen en zeilen van de Stichting.

Financieel steunen betekent voor ons een hard bewijs voor je morele steun. Hartelijk dank hiervoor.

Over Stichting Lodewijk de Raet

Stichting Lodewijk de Raet richt zich reeds sinds 1952 op het versterken van de participatie van elke inwoner in Vlaanderen. Persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke verantwoordelijkheid werden en worden daarbij steeds aan elkaar gekoppeld.

We ondersteunen individuen en organisaties met een vraag naar ontwikkeling of verandering: van jongvolwassenen tot senioren; van leidinggevendenden, medewerkers en teams in ondernemingen, social profit- en overheidsorganisaties; van beroepskrachten en bestuursleden van verenigingen; van vormingswerkers en coaches, ...

Stichting Lodewijk de Raet wordt als gespecialiseerde landelijk vormingsinstelling erkend en betoelaagd door de Vlaams Overheid.

Stichting Lodewijk de Raet beschikt over het ESF-kwaliteitslabel, toegekend op basis van een audit van de integrale kwaliteitszorg van de organisatie.

Stichting Lodewijk de Raet is erkend als dienstverlener voor KMO-portefeuille voor de pijler opleidingen. Voor opleidingen kunnen Zelfstandigen en KMO's online subsidies aanvragen via www.kmoportefeuille.be. Ons erkenningsnummer is DV.O109655

COLOFON

Redactieraad	Yves Larock, Annie Van Speybroeck en Marianne Vileirs
Lay-out	Lara Bassi - www.lalara.be
Fotografie	Yves Larock, Marianne Vileirs, Lara Bassi
Druk	Druk in de Weer, gedrukt op gerecycleerd papier
VU	Annie Van Speybroeck, Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent

Kon. Maria Hendrikaplein 64a, 9000 Gent
T 09 382 75 70 • F 09 222 79 60
e-mail: info@de-raet.be • www.de-raet.be

www.de-raet.be

Driemaandelijks tijdschrift - jaargang 59 - nummer 4 - oktober - november - december 2011
Afgiftekantoor Gent X

